

Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia w Starej Błotnicy

Pierwsza zachowana wzmianka o Błotnicy znajduje się w dokumencie księcia Bolesława Konradowica (1208-1248) wystawionym w 1237 r., który wymienia rycerza Bogusza z Błotnicy jako sprzedającego wieś Świerkowiec bożogrobcom miechowskim. Od tegoż roku do księcia Bolesława należał również Radom. Do 1241 r. książę Bolesław używał pieczęci „Dux Mazovie et Sandomirie”.

Pierwsza wzmianka o istnieniu kościoła w Błotnicy wynika z aktu erekcyjnego z 1403 r. sąsiedniej parafii Bukówno, o którym świadczy Jakub, proboszcz błotnicki. Tenże Jakub w 1428 r. występował przed sądem konsystorza gnieźnieńskiego.

Pierwszy kościół błotnicki był drewniany i posiadał tytuł św. Piotra i Pawła Apostołów, o czym informuje Liber beneficiorum prymasa Jana Łaskiego z 1511 r.

Od Błotnicy nazwę wzięli Błotnicy herbu Doliwa; zapewne pierwsi jej właściciele. W 1627 r. Kacper Błotnicki był komornikiem grodzkim radomskim. Miał on synów Stanisława i Stefana, którego syn Krzysztof posiadał Błotnicę jeszcze w 1694 r.

Pochodzący z Gozdu, miejscowości leżącej w granicach ówczesnej parafii błotnickiej, Bernard Gozdcki (+1725), biskup sufragan poznański, był przed przyjęciem sakry biskupiej proboszczem błotnickim i oficjałem poznańskim.

W 1728 r. występuje w aktach ks. Ludwik Siemiradzki, prepozyt błotnicki i kanonik katedry krakowskiej, pochodzący z pobliskiego Siemiradza.

Drewniany kościół w Błotnicy istniał jeszcze w 1759 r, w czasie rozpoczęcia prac przy budowie obecnej świątyni, której budowniczym był Józef Krępski, architekt ze Śląska. Blasany dach na świątyni wykonał Antoni Leystel, zapewne też ze Śląska.

Inicjatorem barokowej świątyni był ks. Sebastian Saryusz Skórkowski, który majątek odziedziczony po rodzicach przeznaczył na ten cel. Ks. Sebastian był kanonikiem katedry liwskiej, scholastykiem i prepozytem białaczowskim, oficjałem sądu foralnego w Skrzynnie oraz prepozytem (proboszczem) w Błotnicy i kuratorem parafii w Jankowicach, w których zmarł w wieku 63 lat. Został przewieziony i

pochowany przy pilastrze prezbiterium świątyni błotnickiej w dniu 14 stycznia 1782 r.

Pierwsza faza budowy świątyni trwała 23 lata, czyli do chwili śmierci ks. Sebastiana. W tym czasie postawiono mury i wieże frontowe do wysokości korony, które nakryto modrzewiową więźbą i gontem.

Przez 70 lat trwała przerwa w budowie. Dopiero w 1852 r. prace nad rozbudową i neobarokizacją świątyni podjął ks. Teofil Jakubowski. Do czasu konsekracji kościoła dokonanej przez biskupa Józefa Michała Juszyńskiego w 1868 r., kościół pokryto sklepieniami i gzymsami oraz założono dachy z blachy żelaznej, wybudowano chór muzyczny i ukończono budowę wieży południowej. Prace te były prowadzone według projektów architekta Antoniego Kaspra Wąsowskiego (1818-1897) z Radomia, budowniczego guberni radomskiej. Dalsze zabiegi porządkujące wnętrze świątyni zostały przerwane w 1888 r. śmiercią ks. Teofila Jakubowskiego.

Na lata 1888-1913 przypada trzecia faza budowy kościoła, która polegała na ukończeniu północnej wieży świątyni i na nadaniu ostatecznego kształtu bryle kościoła oraz na kunsztownym wystroju i wyposażeniu wnętrza. Prace te poprowadził ks. Adolf Machnicki. Dwie wielkie wojny światowe szczęśliwie nie naruszyły substancji budowli, a ostatnia renowacja zabytku przeprowadzona staraniem ks. kan. Józefa Gałana w latach 1976-77, przywróciła kościołowi walory artystyczne.

Kościół w Błotnicy od czasu konsekracji nosi tytuł Narodzenia NMP i został wybudowany na wczesnośredniowiecznym grodzisku, w miejscu poprzedniej drewnianej świątyni, rozebranej w chwili, gdy otaczające ją mury nowej budowli doprowadzono do korony i pokryto dachem. Kościół jest orientowany i wybudowany w stylu późnego baroku i neobaroku. Mury są wykonane z cegły i pokryte tynkami. Jest to budowla trzynawowa, typu bazylikowego, bez transeptu, zbudowana na rzucie prostokąta o wymiarach 36,5 x 22,5 metrów. Nawa główna ma 17 m wysokości, a nawy boczne po 6 metrów. Korpus nawowy jest trójprzęsłowy i zamknięty od zachodu dwiema czworobocznymi wieżami, między którymi wykonano okazały chór muzyczny. Dwuprzęsłowe prezbiterium jest równe szerokością i wysokością nawie głównej. Na przedłużeniu naw bocznych znajdują się: od północy „kaplica zimowa” i od południa zakrystia. Nad tymi pomieszczeniami wybudowano łoże, które otwierają się do prezbiterium arkadowymi otworami.

Nawy boczne są otwarte do nawy głównej arkadami wspartymi na filarach, a ściany rozcłonkowane pilastrami kompozytowymi. Nawę główną i prezbiterium pokrywa sklepienie kolebkowe, z lunetami na gurtach i w nawach bocznych, na zmianę kolebkowe i żaglaste. Zewnętrzne mury naw bocznych są gładkie i tynkowane.

Wschodnia elewacja szczytowa posiada dwa pilastry na przedłużeniu nawy głównej oraz nisze w dwu kondygnacjach. W dolnej niszy znajduje się figura Serca Jezusowego, a w górnej krucyfiks bez wizerunku.

Trójosiową zachodnią fasadę ujmują dominujące dwie wieże z nieco cofniętą częścią środkową. Fasada jest rozcłonkowana pilastrami toskańskimi o wydatnie profilowanych gzymsach. Szczyt jest zwieńczony półkolistym naczółkiem i żelaznym krzyżem. Portal główny, zamknięty i obramiony półkolistym gzymsem, posiada drzwi zabezpieczone od wewnątrz kutą kratą żelazną, powstała w 1846 r. Portale boczne, w częściach wieżowych, są prostokątne, obramione i w zwieńczeniu posiadają część półokrągłego gzymsu.

W kondygnacji ponadparterowej widnieją nisze w obramieniach opaskowych z kluczami okiennymi. W niszy środkowej, ponad portalem, umieszczono statuę Matki Bożej, a w niszach zewnętrznych figury św. Piotra i św. Pawła, powstałe w 1897 r., wyraźnie nawiązujące do dawnego tytułu kościoła. W następnych dwu kondygnacjach wież okna są parami jednakowe, prostokątne z bogatym obramieniem i zamknięte półkoliście.

W wieży północnej zawieszono trzy dzwony. Pierwszy, prezentujący herb Poraj i datę 1545 r., pochodzi z fundacji ks. Feliksa Dzika, miejscowego proboszcza. Dzwon drugi ma datę 1596 r., herby Jasieńczyk i Wężyk oraz litery GB CS. Trzeci dzwon został odlany w Gdańsku w ludwisarni Fr. Selmultza w 1840 r., podobnie jak i kościelna sygnaturka z 1847 r. W roku 2001 zamontowano na wieży elektryczny mechanizm poruszający dzwony, metalowe schody oraz wymieniono blachę i oświetlono wieżę. W Uroczystość Maryi Matki Kościoła w dniu 20 maja 2002 r. podczas Mszy św. o godz. 12.00 przy wielkiej liczbie duchowieństwa i wiernych ks. kanonik Stefan Kowalczyk, proboszcz z Białobrzegów, poświęcił odnowioną wieżę. Prace te wykonała firma Król-Banasiak z Kłodawy z inicjatywy proboszcza o. Jana Poteralskiego przy wielkiej pomocy parafian i pielgrzymów.

Architektura kościoła błotnickiego i jego plastyka uderzająco przypominają kościoły we Włodawie, Chełmie i Lubartowie, i nosi wszystkie cechy świątyń wykonanych przez Pawła Fontanę (1696-1765), architekta włoskiego działającego na dworze księcia Pawła Sanguszki. Cechą charakterystyczną kościoła błotnickiego, a wspólną dla polskiego późnego baroku, jest pewna skromność form, a nawet surowość elewacji, przy nieprzeciętnym bogactwie jej wnętrza wyrażona w rzeźbiarsko-malarskiej dekoracji.